

Acostar-se a l'inefable

ISIDRE GRAU

Opinió

Ho reconec, quan entro en un museu o en una exposició no m'agrada que em facin llegir (gaire). Potser és que forma part d'un ritual urbà, que comença amb una passejada, s'omple de la vida del carrer i em predisposa més a la contemplació que als discursos. A més, les escenografies de moda –amb més ombres que clars– preparen per activar la vista i l'orella, però no l'atenció lectora. Potser és, també, que sóc partidari de les lectures de profit, les que fem a casa (o a sota d'un pi) sense interferències ni cops de colze. Per això quan trobo una exposició més textual que plàstica, amb vitrines de valuosa informació, el primer desig és comprar-ne el llibre i assaborir-lo en privat, al meu ritme. Cosa que difícilment arribem a fer, perquè a casa sovint trobem a faltar els grans estímuls visuals.

Aquestes reflexions vénen de la tendència actual a muntar exposicions sobre l'obra i la figura d'escriptors reconeguts. La visita comporta haver de llegir llargs plafons, aturar-se a les vitrines amb llibres, retalls de premsa o correspondència, a més de les dites dels experts. Tot un univers de paraules que, de fet, té poc a veure amb la producció de l'autor, representada per breus fragments integrats en el disseny de la mostra. Un format que vol compensar la mala consciència de no haver llegit prou (o gens) l'obra; una resposta al temps de la velocitat i la sobrecàrrega de reclams, mentre que la qüestió de fons queda

Il·lustració: Guillem Cifré

a l'aire: ¿com transmetre el veritable sentit d'una obra sense la lectura directa? ¿Com captar allò d'inefable que s'amaga rere les paraules, si ni tan sols hi entrem en contacte?

tible en el poder de la vida. Tal com expressa Joaquim Molas en el pròleg de *Poesies* (Ariel, 1962), “una vida de misèria que buscava una sortida a la llibertat; una vida de malalt que

El Centre de Cultura Contemporània de Barcelona va ser pioner d'aquesta manera de difondre autors clau del segle XX, relacionats amb les seves ciutats d'origen. Així vam tenir els combinats Pessoa/Lisboa, Kafka/Praga, Joyce/Dublín i Borges/Buenos Aires, a banda dels monogràfics Julio Cortázar i Pere Calders. En els darrers temps l'Arts Santa Mònica també ha potenciat aquesta filosofia, aplicada als autors catalans més rellevants. Així, entre d'altres, recordem les mostres de Josep Palau i Fabre, Mercè Rodoreda i Quim Monzó, just quan és notícia el dedicat al poeta Joan Salvat-Papasseit.

El repte és important. ¿Com presentar l'obra d'un poeta, mort als trenta anys, que en poc més de deu va aconseguir que avui encara sigui un referent? Val a dir que els dissenyadors se n'han sortit prou bé, potser perquè no han pretès substituir l'obra que hi ha al darrere. El visitant disposa d'una sintètica biografia d'aquest home del poble (no *Un enemic del poble*, com el títol ibsenià de la revista que va dirigir) que va viure amb passió una època de gran eferescència social i política (1894-1924) i va ser víctima d'una tuberculosi que li va exacerbar encara més la sensibilitat i una fe incombustible

Lesbos de Bel

MAR JIMÉNEZ

És diumenge, dia habitual d'escriptura d'aquesta columna. Avui, contra el que és costum, no sóc a l'Ateneu. Opto per escriure a casa. Són les 9 del vespre. Poques hores abans, al migdia, he fet l'aperitiu a La Candela, al barri de Sant Pere, i he començat *Los sinsabores del verdadero políctia*, de Roberto Bolaño. Aquest català –em permeto considerar-lo també escriptor català– nascut a Xile, enganxa. Del llibre en parlaré a bastament en un altre article. Però em referiré al primer capítol, que connecta, en certa manera, amb el llibre de poesia que vaig descobrir fa un parell de setmanes a La Central. Amalfitano –el vau conèixer a la monumental *2666*– enceta el llibre recordant que Padilla, un

dels personatges de la novel·la, deia que les novel·les eren generalment heterosexuales, mentre que “*la poesía, en cambio, era absolutamente homosexual*”. “*Dentro el inmenso océano de ésta distinguía –continua Amalfitano– varias corrientes: maricones, maricas, mariquitas, locas, bujarrones, mariposas, ninfos y filenos*”.

Poc té a veure l'inici d'aquesta obra pòstuma de Bolaño amb la delicadesa del llibre al qual avui dedico aquest espai que, generós com poques persones, em reserva David Castillo al suplement. La protagonista és Sílvia Bel, poeta barcelonina que acaba de publicar el poemari *L'esbós a 7dquat*. Un sorprenent i lliure poemari acompanyat de les il·lustracions, també delicades,

d'Àlicia Billon. Bel ha estat una sorpresa. No només perquè, tal com s'explica a la contraportada del llibre, és, després de *Terra de Mai* Maria-Mercè Marçal, un dels primers poemaris descaradament lèsbics de la literatura catalana, sinó també per la netedat, per l'assossec que transmet la lectura dels seus poemes.

En una societat, i també en un món literari, encara per educar, enfaixat en vells esquemes contra el que els agradaria dir a les seves grans plomes, que es mostra estrany amb les dones que estimen dones, és molt probable, que, en un inici, algú s'atreveixi, fent gala d'una ignorància i simplisme suprem, qualificar Bel de poeta lesbiana. O de qualificar de lèsbica, i

res més, la seva poesia. Però Bel és molt més que això. Només he d'escriure que tots els seus poemes m'han seduït, però si n'hi ha un que destaca per sobre dels altres és el que dedica als seus avis, *La platja a dins de les sabatilles*. Ho escriu amb convenciment, Bel esdevindrà una de les grans poetes d'aquest país. I en deixo un tast, amb aquest poema que m'ha connectat de nou amb els avis, i sobretot les àvies que ja fa massa temps van morir. “Escombraré el balcó / i us portaré la sorra / a dins les sabatilles / que us dormen sota el llit. / Així, quan us lleveu, trepitjareu la platja / que ja mai més veureu”. Jocs de paraules, amor, desamor i quotidianitat. Poemes plens de música, tocats amb *Acordió*. *

ENTRESETMANA

MANUEL CUYÀS

Les figures de Nadal

buscava una compensació en el somni i que desenrotllava un optimisme vibrant, totalitzador”.

La mostra selecciona bé les informacions, els fragments, les imatges i els testimonis que donen fe del seu itinerari vital, periodístic i poètic, i sap centrar l'atenció en tres principals aspectes: l'activitat ateneística popular, amb el despertar de la consciència social lligada als moviments europeus; la relació amb les avantguardes artístiques, gràcies a la seva feina a les Galeries Laietanes, i els llargs períodes de reclusió en sanatoris, quan va depurar la seva poètica personal d'una força elegíaca que encara avui ens commou.

Més enllà de militàncies i utopies que avui ens queden lluny; més enllà de tòpics i sentimentalismes, l'obra de Salvat-Passeig mereix ser recordada, ni que sigui com a revulsiu del conformisme actual, i està bé que, en plena època d'estereotips culturals, retrobem la seva emoció directa i les ganes d'apostar pel que és essencial a la vida. Si l'exposició serveix per reclamar l'atenció a un univers creador tan singular, benvinguda sigui. Sobretot si ens convida a tornar a casa i recrear-nos, a temps lent, en aplecs com *El poema de la rosa als llavis* o *La gesta dels estels*; o a tancar els ulls per tornar a escoltar *Tot l'enyor de demà*, recitat per la veu inoblidable d'Ovidi Montllor.

Una cosa ben diferent (força pobra) seria conformar-nos amb les moltes coses apreses a l'exposició i que només les fèssim servir per presumir de conèixer el poeta. Llavors ens hauríem perdut tot el que d'inefable s'amaga rere la lectura directa. *

Hauria d'estar prohibit –com que ara tot es prohibeix no vindria d'aquí– que els periodistes que saben escriure dirigissin diaris. Al periodista que passa a les feines directives se li acumula tanta feina dins de la redacció, ha d'atendre tantes trucades, ha d'assistir a tantes reunions i tantes tertúlies i és reclamat a tants sopars i dinades que mai no troba el moment de publicar res. De tant en tant unes notes de compromís o solemnes, de tant en tant un editorial on ha d'amagar l'estil, i poqueta cosa més. Als periodistes que saben escriure –perquè n'hi ha que no en saben–, se'ls hauria d'incentivar perquè seguissin escrivint i prou. I si manifestessin alguna mena d'ambició de poder haurien de veure immediatament tallades les ales i ser lligats a la cadira.

Rafel Nadal és dels que, sabent escriure, va dirigir *El Periódico* durant quatre anys. Abans, n'havia passat molts més en el mateix diari fent cuina. En va impulsar la versió en català, en va fer una edició per a Andorra, va coordinar suplementos i coses... Tot molt bé. Fins i tot excel·lent. Però i escriure? Ara Nadal publica el llibre *Els mandarins* a la col·lecció L'Arquer de l'Editorial Columna del Grup 62, que avui es posa a la venda. Aquí et volíem veure, Nadal.

Es tracta d'un aplec d'apunts brevíssims sobre persones i fets que el periodista ha anat reunint al llarg d'uns quants anys. Ara sabem que mentre dirigia, es reunia, dinava, sopava i viatjava el nostre home prenia notes per si un cas. Per si un cas la memòria li fallava i per si un cas un dia els havia de publicar.

Els personatges són Jordi Pujol, Pasqual Maragall, José Montilla, José Luis Rodríguez Zapatero, Mariano Rajoy, Alfredo Pérez Rubalcaba, José Zaragoza, Joan Carles de Borbó, Josep Pla, els prínceps Felip i Letícia, Carlos Slim, Antonio Asensio, Naguib Mahfuz, Lluís Prenafeta, Joan Laporta, Javier de la Rosa i François Mitterrand. S'hi belluga també el general Aleksandr Lébed, que és menys conegut però que fa de la democràcia una definició que només poden fer els militars i els que són com ells.

Els apunts a punta seca i d'un sol traç que el llibre conté no admeten ni una paraula de més ni una de menys. Nadal fa una cosa a l'abast només dels que tenen molt d'ofici o en saben molt o han llegit els autors fonamentals, consistent a dir sense dir, a fer que tinguin més contingut les el·lipsis i els silencis que no pas les paraules explícites. Quan Nadal s'acosta al multimilionari mexicà Carlos Slim, que a la vegada és un empresari periodístic, per

preguntar-li sobre el futur de la premsa escrita i Slim es limita a dir-li “Gusto en conoixerle, don Rafael” abans d'agafar un ascensor i marxar acompanyat d'Isidre Fainé, no cal afegir res més. Cal, com fa Nadal, posar el punt final del retrat. O quan tot dinant amb José Zaragoza l'home més àcid de la política catalana, el que treu foc per la boca cada cop que l'obre, comença a parlar amb aires sentimentals de l'hort de carxofes del seu pare o es fa retirar un plat de *penne alla puttanesca* perquè “pica com mil dimonis i jo sóc de menjar més suau”. Per no parlar de l'entrevista amb De la Rosa, que demostra que entre els poders d'aquell home s'hi comptaven els sobrenaturals. En aquest llibre el rei fa pipí, els més republicans es fotografien amb Felip i Letícia, el premi Nobel egipci busca la llibertat al bar del Sheraton, prop de la plaça Tahrir, i Jordi Pujol regala a l'autor una ampolla de tequila que serà la desencadenant de la sortida de Nadal d'*El Periódico* i l'inici de la redacció dels apunts. Al capítol final, Mitterrand es treu el barret.

Com que Nadal no s'hauria pogut reunir amb alguna d'aquesta gent si no hagués ostentat la direcció d'un diari, matisarem la prohibició que reclamàvem al principi: no hauria de poder ser que els directors de diari que saben escriure no escriguin. *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Alonso?

Al Camp de Tarragona el cognom de Fernando Alonso provoca turbulències. Dir-li a algú que és un *alonso* significa insultar-lo. Un insult dels que fa riure, com ara tanoca, talòs o carallot, però un insult, al capdavall. A Alonso, que deu viure aliè al seu drama tarragoní, li passa el mateix que al croat Davor Suker a Anglaterra (*sucker* en anglès també és un insult) o a l'holandès Phillip Cocu a França (*cocu* vol dir cabró). Hi ha noms o cognoms que viatgen malament. Només cal fixar-se en la reputada il·lustradora anglesa de llibres infantils Frances Cony. Busqueu-la per la xarxa i veureu que fa uns dibuixos collonuts. A Badalona encara recorden un excel·lent jugador de bàsquet nord-americà que va jugar a la Penya: Tanoka Bird. No n'era gens, de tanoca, però se'n deia. El fenomen de l'insult ocult no cessa. El Sevilla acaba de fitxar al mercat d'hivern un croat més aviat esquifit que es diu Ivan Rakitic. Doncs Alonso també és un insult ocult al Camp de Tarragona. Un *alonsot* és un paio més aviat lent de reflexos, babau i maldestre. Potser n'hem de buscar l'origen al conte *Joanet de l'onso*, que explica la història d'un home forçut (i una mica toix), fill de dona i onso (ós). *

L'ULL DE L'AGULLA
DANIEL BOADA

Els mateixos experts que van ser incapaços de preveure la crisi, ara pronostiquen quan en sortirem!